

*Adrianna Goldyn, Joanna Guziwelakis**

Transgraniczne łączenie się spółek kapitałowych a problematyka sporządzania sprawozdania finansowego spółki powstałej w wyniku połączenia metodą nabycia

Wprowadzenie

Na przestrzeni kilku ostatnich lat uwidocznił się nowy trend związany ze wzmożonym zainteresowaniem międzynarodowych konglomeratów transgranicznym łączeniem spółek kapitałowych. Przedsiębiorstwa, w których dotychczas przodowała tradycyjna struktura holdingowa, stały się przychylniej nastawione na przeprowadzenie konsolidacji. Nagła aktywizacja spółek w przekształcaniu formy ich działania spowodowana jest wdrożeniem dyrektywy 2005/56/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 26 października 2005 r. w sprawie transgranicznego łączenia się spółek kapitałowych. Zaimplementowanie Dyrektywy Dziesiątej do systemu prawnego krajów Unii Europejskiej wniosło wiele korzyści ekonomicznych, ale także przyczyniło się do powstania wielu problemów związanych ze sporządzaniem sprawozdań finansowych nowo powstałych jednostek w wyniku połączenia transgranicznego. Owe przeszkody zostały jednak szczegółowo uregulowane w Międzynarodowych Standardach Rachunkowości, jak także w Ustawie o rachunkowości z dnia 29 września 1994 roku.

Głównym celem rozdziału jest przedstawienie, jak wygląda i przebiega procedura transgranicznego łączenia spółek kapitałowych na gruncie przepisów zawartych w Kodeksie spółek handlowych (KSH) oraz wskazanie problemów, jakie może przysporzyć takie połączenie w przypadku sporządzania sprawozdania finansowego metodą nabycia, przy założeniu, że dana

* Studentki ze Studenckiego Koła Naukowego Pecunia Moderna, Uniwersytet Ekonomiczny w Poznaniu, Wydział Ekonomii, Katedra Polityki Pieniężnej i Rynków Finansowych, ul. Powstańców Wlkp. 16, 61-895 Poznań.

spółka powstała w wyniku tego połączenia, podlega przepisom znajdującym się w Ustawie o rachunkowości.

Rozdział składa się z dwóch części. Pierwsza z nich zawiera definicje podstawowych pojęć niezbędnych do zrozumienia dalszej analizy transgranicznego łączenia się spółek kapitałowych, ogólny zarys tego, jak powstaje plan połączenia i jakie wymogi formalne musi spełniać. Dodatkowo zostały przedstawione odstępstwa od ogólnej reguły łączenia się spółek kapitałowych na podstawie poszczególnych przepisów KSH. Druga część pracy poświęcona jest problematyce sporządzania sprawozdania finansowego nowo powstałej spółki metodą nabycia, zakładając, iż podlega ona regulacjom znajdującym wyraz w polskim systemie prawnym.

Badając i analizując zagadnienia zawarte w pracy posłużono się przede wszystkim literaturą przedmiotu, która najdokładniej oraz najprecyzyjniej weryfikuje problematyczne aspekty powziętego tematu.

1. Zaprezentowanie podstawowych zagadnień związanych z transgranicznym łączeniem się spółek kapitałowych w polskiej legislacji po zaimplementowaniu dyrektywy 2005/56/WE z 26 października 2005 r. w sprawie transgranicznego łączenia się spółek kapitałowych (Dz. Urz. UE L nr 310)

Jedna z definicji słownika języka polskiego opisuje „połączenie” jako element łączący lub sposób łączenia elementów jakiejś całości. Kiedy dodamy do tego wyrazu przymiotnik „transgraniczny”, wówczas powstałe wyrażenie wskazuje, iż połączenie ma wymiar poza graniczny, czyli przekracza granice państw. Chcąc odpowiedzieć sobie na pytanie, czym jest i jakie ma znaczenie w procesie przekształcania spółek zainteresowanych konsolidacją, powinno się zapoznać z dyrektywą 2005/56/WE z 26 października 2005 r. w sprawie transgranicznego łączenia się spółek kapitałowych (Dz. Urz. UE L nr 310). W myśl tej dyrektywy „połączenie”, to czynność, poprzez którą jedna lub kilka spółek w chwili rozwiązania bez przeprowadzenia postępowania likwidacyjnego przenosi wszystkie swoje aktywa i pasywa na inną istniejącą spółkę – spółkę przejmującą w zamian za wydanie wspólnikom spółki lub spółek przejmowanych papierów wartościowych lub udziałów bądź akcji spółki przejmującej oraz w przypadku

braku wartości nominalnej, wartości księgowej tych papierów wartościowych lub udziałów lub akcji.

Zważywszy na tematykę pracy, pojęciem wartym wyjaśnienia, albo-
wem będzie się ono powielać w dalszej części wywodu jest „spółka kapita-
łowa”. Pełną definicję „spółki handlowej” można znaleźć w KSH. Istnieją
dwa rodzaje spółki kapitałowej: są nimi spółka akcyjna oraz spółka z ogra-
niczoną odpowiedzialnością. Cechą każdej spółki kapitałowej jest to, że
posiada osobowość prawną, to znaczy, że spółka ma zdolność prawną
i zdolność do czynności prawnych. Jest podmiotem praw i obowiązków,
a dodatkowo posiada zdolność do składania oświadczeń woli wywołują-
cych skutki prawne. Dana spółka kapitałowa nabywa podmiotowość praw-
ną z chwilą wpisania jej do właściwego rejestru, w tym przypadku jest to
Krajowy Rejestr Sądowy. Wyżej przytoczony wpis cechuje się tym, iż ma
charakter konstytutywny – wynika bezpośrednio z przepisów prawa, co
więcej wywołuje, między innymi, takie skutki prawne, jak powstanie, roz-
wiązanie, ustanie danego stosunku prawnego. Według dyrektywy
2005/56/WE z 26 października 2005 r. w sprawie transgranicznego łącze-
nia się spółek kapitałowych (Dz. Urz. UE L nr 310) „spółka kapitałowa”
oznacza spółkę w rozumieniu art. 1 dyrektywy 68/151/EWG (1) lub spółkę
kapitałową posiadającą osobowość prawną i wydzielony majątek, którym
wyłącznie odpowiada za swoje zobowiązania, oraz która zgodnie z właści-
wym dla niej prawem krajowym podlega warunkom dotyczącym gwarancji
określonych dyrektywą 68/151/EWG dla zapewnienia ochrony interesów
wspólników i osób trzecich.

Początek XX wieku był okresem przełomu dla ówczesnych państw
członkowskich Unii Europejskiej, bowiem w tym czasie zostało ujednoli-
cone jedno z ważniejszych rozwiązań prawnych, jakim było łączenie się
transgraniczne spółek kapitałowych. Fundamentalnym momentem było
ukazanie się i przyjęcie dyrektywy 2005/56/WE z dnia 26 października
2005 r. w sprawie transgranicznego łączenia się spółek kapitałowych, która
zrewolucjonizowała i otworzyła drogę wielu przedsiębiorstwom do wspól-
nego poszerzania spectrum korzyści ekonomicznych na rynku europejskim.
Wdrożenie tejszy dyrektywy znalazło również odzwierciedlenie w prawie
polskim, a mianowicie w Kodeksie handlowym z 1934 r., gdzie zamiesz-
czono szereg norm określających warunki łączenia. Znajdują się one w art.
491 –527 KSH. Procedura takiego połączenia składa się ze ściśle określo-
nych czynności faktycznych i prawnych, które muszą być przeprowadzone

według uzgodnionej kolejności. Możliwe jest przy tym dokonanie połączenia na dwa sposoby. Pierwszy obejmuje przeniesienie całego majątku spółki przejmowanej na inną spółkę (przejmującą) za udziały lub akcje, które spółka przejmująca wydaje wspólnikom spółki przejmowanej (łączenie się przez przejęcie). Drugi polega na zawiązaniu spółki kapitałowej, na którą przechodzi majątek wszystkich łączących się spółek, w zamian za udziały lub akcje nowej spółki, które są wydawane wspólnikom łączących się spółek (łączenie się przez zawiązanie nowej spółki). Przebieg czynności składających się na połączenie dzieli się tradycyjnie na trzy fazy. Na samym początku występują czynności przygotowawcze (menedżerskie), następnie czynności właścicielskie, a etapem wieńczącym owo połączenie jest jego rejestracja, czyli tak zwana czynność sądowa.

Pierwszym etapem w procedurze łączenia jest ustalenie wspólnego planu, który tworzą organy zarządzające lub administrujące każdej z łączących się spółek. Zgodnie z treścią art. 5163 KSH w planie muszą zawierać się co najmniej takie elementy, jak: typ, firma i siedziba statutowa łączących się spółek, jak również typ, firma i siedziba statutowa proponowana dla spółki powstałej w wyniku połączenia transgranicznego, a także stosunek wymiany papierów wartościowych lub udziałów lub akcji spółki i wysokość ewentualnych dopłat w gotówce.

Kolejnym obligatoryjnym elementem planu jest wskazanie innych praw przyznanych przez spółkę przejmującą bądź spółkę nowo zawiązaną wspólnikom lub uprawnionym z innych papierów wartościowych w spółce przejmowanej bądź w spółkach łączących się przez zawiązanie nowej spółki. Każdy plan powinien zawierać również dzień, od którego udziały albo akcje albo papiery wartościowe uprawniają do uczestnictwa w zysku spółki przejmującej bądź spółki nowo zawiązanej, a także inne warunki dotyczące nabycia lub wykonania tego prawa, jeżeli takie warunki zostały ustanowione.

Plan musi określać szczególne korzyści, jakie zostaną przyznane biegłym rewidentom badającym plan lub członkom organów łączących się spółek, jeżeli właściwe przepisy zezwalają na przyznanie szczególnych korzyści. Ponadto, plan powinien zawierać w sobie określenie warunków wykorzystania praw wierzycieli i wspólników mniejszościowych każdej z łączących się spółek oraz adres, pod którym można bezpłatnie uzyskać pełne informacje na temat tych warunków. Niezwykle istotna jest informacja o procedurze, według której zostaną określone zasady udziału pracow-

ników w ustaleniu ich prawa uczestnictwa w organach spółki przejmującej bądź spółki nowo zawiązanej, zgodnie z odrębnymi przepisami. Kluczową kwestią dla pracowników są skutki, jakie może wywołać połączenie, takie jak np. zmiana stanu zatrudnienia w spółce przejmującej bądź nowo zawiązanej.

Następnym etapem w procesie łączenia się spółek transgranicznych jest sporządzenie pisemnego sprawozdania. Jest to wymóg obligatoryjny spoczywający na zarządach łączących się spółek. Sprawozdanie takie powinno zawierać co najmniej podstawy prawne oraz uzasadnienie ekonomiczne połączenia, jego skutki oraz stosunek wymiany udziałów lub akcji. Po skompletowaniu wszystkich dokumentów i uporządkowaniu informacji dotyczących planu połączenia, podlega on zgodnie z art. 502 KSH badaniu przez biegłego rewidenta wyznaczonego przez sąd rejestrowy właściwy według siedziby spółki przejmującej albo spółki, która ma być zawiązana w miejsce łączących się spółek, na wspólny wniosek spółek podlegających połączeniu. W uzasadnionych przypadkach sąd może wyznaczyć dwóch albo większą liczbę biegłych. Rewident bada plan połączenia spółek pod względem poprawności i rzetelności. W odróżnieniu od połączenia między spółkami prawa polskiego w przypadku połączenia transgranicznego łączące się spółki mogą wystąpić z wnioskiem do sądu polskiego lub zagranicznego o wyznaczenie wspólnego biegłego rewidenta w celu zbadania planu połączenia. Opinia i badanie w ogóle nie są konieczne, jeśli wszyscy wspólnicy łączących się spółek zgodzą się na to, o czym stanowi art. 5166 § 2 i 3 KSH.

Kolejnym obowiązkiem spoczywającym na zarządzie łączących się spółek jest dwukrotne zawiadomienie wspólników o zamiarze połączenia wraz z podaniem informacji o publikacji planu połączenia. Tak jak w wypadku połączenia spółek polskich pierwsze zawiadomienie powinno być dokonane nie później niż miesiąc przed planowanym dniem powzięcia uchwały o połączeniu, a drugie – w odstępie nie krótszym niż dwa tygodnie od daty pierwszego zawiadomienia zgodnie z art. 504 KSH.

Zawiadomienie powinno zawierać co najmniej numer Monitora Sądowego i Gospodarczego, w którym dokonano ogłoszenia, o którym mowa w art. 500 § 2 KSH, chyba że zawiadomienie to jest przedmiotem ogłoszenia oraz miejsce i termin, w którym wspólnicy mogą się zapoznać z dokumentami wymienionymi w art. 505 § 1 KSH. Termin ten nie może być krótszy niż miesiąc przed planowanym dniem powzięcia uchwały o połączeniu. Celem zawiadomienia wspólników o zamiarze połączenia oraz

ogłaszania planu połączenia w Monitorze Sądowym i Gospodarczym jest umożliwienie wspólnikom i wierzycielom spółki wykonania przyznanych im przez KSH uprawnień. Wspólnicy jeszcze przed dniem podjęcia uchwały o połączeniu mają prawo przeglądać dokumenty w postaci planu połączenia, sprawozdania zarządu uzasadniającego połączenie spółki krajowej. W terminie miesiąca od ogłoszenia planu połączenia mają prawo żądać przed sądem zabezpieczenia swoich roszczeń, przy czym ich wnioski nie wstrzymują postępowania połączeniowego przed sądem rejestrowym. Jeśli spółką przejmującą jest spółka zagraniczna, to zgodnie z art. 5 KSH majątki łączących się spółek nie muszą być zarządzane oddzielnie, który to obowiązek dla połączenia krajowego przewidują art. 495 i art. 496 KSH. Procedura transgranicznego łączenia się spółek może się wydłużyć, gdy łączące się spółki zatrudniają pracowników lub też pracowników zatrudniają ich spółki zależne. Definicji spółki zależnej szukać należy w art. 4 Ustawy o europejskich radach zakładowych, gdzie między innymi przewidziano, że o spółce zależnej nie mówimy, gdy podmiotem sprawującym nad nią kontrolę jest przedsiębiorca, którego wyłącznym przedmiotem działalności jest nabywanie pakietów akcji lub udziałów w innych przedsiębiorstwach oraz zarządzanie tymi pakietami i obracanie nimi w celu wypracowania zysku bez bezpośredniego lub pośredniego angażowania się w zarządzanie tymi przedsiębiorstwami. Sposobem takiego uczestnictwa jest wpływ na kształt rady nadzorczej w spółce powstałej w wyniku połączenia. Dodatkowo należy pamiętać, że transgraniczne łączenie się spółek wymaga podjęcia uchwały. Uchwała taka podlega oczywiście zaskarżeniu w trybie ogólnym. Najistotniejszą odmiennością w tym zakresie jest wyłączenie po dniu połączenia, czyli dniu wpisania do rejestru połączenia spółek możliwości uchylecia lub stwierdzenia nieważności uchwały o połączeniu. Istotną regulacją jest możliwość skutecznego zrzeczenia się przez wszystkich uprawnionych prawa zaskarżenia uchwały o połączeniu, co pozwala sądowi na stwierdzenie zgodności połączenia transgranicznego z prawem polskim, zanim jeszcze minął termin do zaskarżenia uchwały o połączeniu, a co za tym idzie realne przyspieszenie procedury połączeniowej.

Po wykonaniu opisanych czynności przez organy spółki polskiej zarząd składa do sądu rejestrowego wnioski o wydanie zaświadczenia o zgodności z prawem polskim połączenia transgranicznego w zakresie procedury podlegającej temu prawu. Jest to ostatnia czynność wieńcząca uregulowanie procesu połączenia spółek transgranicznie.

2. Problematyka sporządzania sprawozdań finansowych metodą nabycia w spółkach kapitałowych łączących się transgranicznie według przepisów Ustawy o rachunkowości z dnia 29 września 1994 roku

Zgodnie z przepisami KSH podczas połączenia spółek kapitałowych konieczne jest sporządzenie sprawozdania finansowego. Przy tworzeniu sprawozdania finansowego za okres, w ciągu którego nastąpiło połączenie, niezbędne jest wskazanie zastosowanej metody rozliczenia połączenia. Owo sprawozdanie może zostać rozliczone metodą nabycia albo łączenia udziałów. Według art. 44a Ustawy o rachunkowości z dnia 29 września 1994 r. łączenie się spółek handlowych, zwanych dalej „spółkami”, rozlicza się i ujmuje na dzień połączenia w księgach rachunkowych spółki, na którą przechodzi majątek łączących się spółek, albo nowej spółki powstałej w wyniku połączenia – metodą nabycia. Natomiast w razie łączenia się spółek, na skutek którego nie następuje utrata kontroli nad nimi przez ich dotychczasowych udziałowców można zastosować metodę łączenia udziałów; w szczególności dotyczy to spółek zależnych w sposób bezpośredni lub pośredni od tej jednostki dominującej, jak również w razie połączenia jednostki dominującej niższego szczebla z jej jednostką zależną. Według MSSF nr 3 połączenie może przybierać postać przejęcia kontroli bez wyrejestrowania spółki przejmowanej. Oznacza to, że spółki połączone będą sporządzały sprawozdania jednostkowe lub sprawozdanie spółek połączonych. Jednym z najistotniejszych skutków połączenia transgranicznego jest to, iż po połączeniu zawsze pozostanie albo zostanie utworzona nowa spółka kapitałowa prowadząca ewidencję na zasadach określonych przez ustawę o rachunkowości. Przejęcie, według Ustawy o rachunkowości, wymaga określenia spółki przejmującej, która zarówno może kontynuować działalność, jak i może zostać wyrejestrowana.

Jednym z problemów, z którym może zmagać się nowo zawiązana spółka, która powiązała się zagranicznie jest wycena aktywów według wartości godziwej. W myśl art. 44b pkt 1. rozliczenie połączenia metodą nabycia polega na sumowaniu poszczególnych pozycji aktywów i pasywów spółki przejmującej, według ich wartości księgowej, z odpowiednimi pozycjami aktywów i pasywów spółki przejętej, według jej wartości godziwej ustalonej na dzień ich połączenia. Może to stanowić największą trudność

w stosowaniu metody nabycia. Na dzień połączenia analizuje się i ujawnia w bilansie niewykazane dotychczas w sprawozdaniu finansowym spółki przejmowane, aktywa i zobowiązania. Warunkiem koniecznym do ich ujawnienia jest spełnienie definicji określonych Ustawą o rachunkowości. Aby móc uznać za aktywo nowo ujawniony składnik, musi on spełniać następujące warunki: musi być kontrolowany przez jednostkę, można wiarygodnie wycenić jego wartość godziwą, musiał powstać skutek zdarzeń przeszłych oraz spowoduje w przyszłości wpływ do jednostki przejmującej korzyści ekonomicznych. Natomiast w przypadku ujawnienia zobowiązań, warunkami, które też koniecznie muszą zajść są: obowiązek wykonania świadczenia wynikający ze zdarzeń przeszłych, można wiarygodnie określić wartość godziwą zobowiązania oraz spowoduje wykorzystanie już posiadanych lub przyszłych aktywów jednostki. Paragraf drugi tegoż artykułu głosi, iż aktywa i zobowiązania spółki przejętej na dzień połączenia obejmują także aktywa lub zobowiązania niewykazane dotychczas w księgach rachunkowych i sprawozdaniu finansowym spółki przejętej, jeżeli w wyniku połączenia następuje ujawnienie i odpowiadają one definicji aktywów i zobowiązań. Dodatkowo, z Ustawy o rachunkowości można dowiedzieć się, że kapitał (fundusz) własny spółki przejętej ustalony na dzień połączenia jako aktywa netto według wartości godziwej podlega wyłączeniu. Zdaniem E. Walińskiej, w momencie, gdy spółka przejmująca decyduje się na przejęcie spółki, dokonuje ona analizy i rozważa przejęcie, nie tylko patrząc na pozycje aktywów i zobowiązań już zidentyfikowanych, ale również na dotychczas nigdzie niewykazywane składniki bilansu. Bardzo często w procesie *due dilligence* poprzedzającym proces łączenia, identyfikuje się nowe aktywa i zobowiązania, które niejednokrotnie mają wpływ na decyzję o zakupie spółki, o wysokości ceny przejęcia itp. Dlatego też w procesie łączenia, należy ujawnić wszystkie te składniki, a tym samym uwiarygodnić ekonomicznie podjętą decyzję o akwizycji. Metoda nabycia rozpoznaje wszystkie wartości wymienione w ramach połączenia, dzięki temu dostarcza użytkownikom sprawozdania finansowego użytecznych informacji służących ocenie dokonanej przez kierownictwo jednostki inwestycji. Ponadto, dzięki ujęciu wszystkich składników aktywów i zobowiązań według wartości godziwych, można wychwycić z transakcji informacje dotyczące przewidywanych przyszłych przepływów środków pieniężnych oraz przejętych zobowiązań, co stanowi o jej większej wartości prognostycznej, a tym samym lepszej informacji służącej rachunkowo-

ści zarządczej. Istotny jest fakt, że jednostka przejmująca może ująć w bilansie tylko te możliwe do zidentyfikowania aktywa i zobowiązania jednostki przejmowanej, które istniały na dzień przejęcia.

Warto zwrócić uwagę na brak możliwości ujęcia kosztów planu restrukturyzacji w bilansie, jeśli jest on efektem połączenia się spółek. Wyjątkiem jest sytuacja, kiedy tego typu zobowiązania ciążyły na spółce przejmowanej już w chwili przejęcia, plan restrukturyzacji został już wcześniej przejęty, restrukturyzacja już się rozpoczęła. Wtedy koszty jej zakończenia mogą pełnić rolę kosztów. Niemożliwe jest również uwzględnienie zobowiązań z tytułu strat lub innych kosztów, będących wynikiem połączenia. Według metody nabycia zsumowane powinny zostać wartości księgowe aktywów i zobowiązań spółki przejmującej z analogicznymi pozycjami bilansu spółki przejmowanej, wycenionymi w wartości godziwej na dzień przejęcia. Cena przejęcia powinna zostać wyrażona przez spółkę przejmującą na dzień przejęcia, za pomocą wartości godziwej. Dotyczy to zarówno aktywów wydanych, jak i zobowiązań zaciągniętych oraz instrumentów kapitałowych, które wyemitowała spółka przejmująca jako ekwiwalent za przejęcie pakietu kontrolnego drugiej spółki. Jeśli w procesie połączenia zaistniały takie koszty, że istnieje możliwość ścisłego przypisania ich temu procesowi, można zaliczyć je w poczet jego ceny; koszty tego rodzaju może stanowić na przykład zapłata za wycenę dokonaną przez rzeczoznawcę. W toku przejęcia mogą pojawić się koszty, których bezpośrednie powiązanie z procesem przejęcia jest niemożliwe, są wykluczone z ceny nabycia, a jednocześnie w chwili ich zaistnienia odbijają się na rachunku zysków i strat.

Kiedy aktywa i zobowiązania są już wycenione, a cena ustalona, nadchodzi czas na zestawienie ze sobą ceny połączenia i aktywów netto spółki przejętej. Krok ten jest niezwykle istotny, dla późniejszego tworzenia połączonego bilansu. Różnicę tę należy wykazać jako składnik aktywów, zwany wartością firmy, jeżeli cena przewyższa wartość aktywów netto. O ujemnej wartości firmy mówimy natomiast w odwrotnej sytuacji. Proces przejmowania innej spółki, może przebiegać wieloetapowo, może opiewać na więcej niż jedną transakcję. W takiej sytuacji każdą z pojedynczych transakcji należy analizować osobno, przeprowadzając proces ustalenia wartości firmy według opisanego powyżej sposobu. Pierwszą transakcją, która ma ogromne znaczenie, jest ta, w wyniku której powstaje przewaga jednej spółki nad drugą; od momentu jej zaistnienia można uznać tę drugą

spółkę za przejętą. W toku transakcyjnego procesu przejęcia, jego całkowita cena, wycenione w wartości godziwej aktywa netto i różnica między nimi uzyskiwane są na drodze sumowania danych pochodzących z zaistniałych transakcji. Podczas gdy przejście uwzględniane jest w księgach, może się okazać, że nieprawidłowo wycenione zostały aktywa netto w wartości godziwej. Powinno się wtedy skorygować wysokość aktywów lub zobowiązań w bilansie. Zależnie od okresu, kiedy wykryto błędy, odmiennie ujmuje się korektę w księgach jednostki zależnej. Jeżeli nieprawidłowości odkryte zostały w tym samym okresie sprawozdawczym, w którym spółka przejmująca dokonała przejęcia, należy poddać korekcie wartość firmy lub ujemną wartość firmy. Jednakże korekty zwiększającej wartość firmy nie można przeprowadzić zawsze. Jest ona dozwolona jedynie wtedy, kiedy spółka spodziewa się pokrycia podwyższonej wartości firmy za pomocą przyszłych korzyści ekonomicznych. Jeżeli natomiast błędna wycena wyszła na jaw w kolejnych latach, dokonując korekty, należy uwzględnić ją w bieżącym wyniku finansowym pod postacią pozostałych przychodów lub kosztów operacyjnych.

W umowie, która ma na celu przejęcie jednej ze spółek, dozwolone są zapisy powodujące, że zależnie od wystąpienia i realizacji pewnych zdarzeń przyszłych, cena całkowita może zostać skorygowana. Warunkami uwzględnienia korekty w cenie nabycia jest możliwość wiarygodnego przewidzenia kwoty korekty i fakt, że realizacja ujętych w umowie zdarzeń jest bardzo prawdopodobna. Zdarzenia te jednak mogą się nie urzeczywistnić, a ich wiarygodna wycena nie należy do najprostszych zadań. Jeżeli sytuacja nie ulegnie zmianie w kolejnych okresach, zmiana ceny przejęcia będzie niemożliwa. W takiej sytuacji należy dokonać korekty ceny przejęcia, a także wartości lub ujemnej wartości firmy. Wartość firmy ulega amortyzacji, która jest dokonywana z uwzględnieniem okresu jej ekonomicznej użyteczności. Dozwolona jest jedynie amortyzacja z użyciem metody liniowej. Nie zawsze możliwe jest precyzyjne określenie okresu użyteczności, wtedy kierownictwo jednostki może określić ją we własnym zakresie, jednak okres amortyzacji nie może przekroczyć pięciu lat. Ujemną wartość firmy należy prezentować w pasywach spółki przejmującej, pod pozycją rozliczenia międzyokresowe przychodów, jej rozliczenie przypada na czas określony jako średnia ważona ekonomicznej użyteczności aktywów trwałych, które zostały nabyte i ulegają amortyzacji. Swoją wysokością ujemna wartość firmy nie może przewyższać ustalonej wartości go-

dziwej nabytych aktywów trwałych, wyłączając jedynie długoterminowe aktywa finansowe, które są notowane na giełdzie. W przeciwnym razie nadwyżkę tę prezentuje się w pozycji przychodów na dzień połączenia. Jeżeli przeprowadzenie połączenia spowodowało dla spółki przejmującej w okresie przeprowadzenia transakcji lub okresach po nim następujących straty i koszty, które nie są następstwem zobowiązań i nie zostały uwzględnione w bilansie sporządzonym na dzień połączenia, wtedy ujemną wartość firmy należy odpisać w pozostałe przychody operacyjne, respektując ograniczenie tego odpisu wysokością wiarygodnie oszacowanych kosztów i przyszłych strat, w okresie, kiedy wpływają one na wynik finansowy. Używając metody nabycia powinno się dodać do siebie poszczególne pozycje aktywów i zobowiązań spółek połączonych. W przypadku spółki przejmującej będą to wartości księgowe, a w przejmowanej, godziwe. Istotną kwestią jest to, że wzajemne należności i zobowiązania między spółkami powiązаныmi nie podlegają sumowaniu. Zasady prezentowania struktury przychodów i kosztów spółek łączących się w okresie, na który przypadało połączenie, określone zostały w ustępie 14. Z jego brzmienia wynieść można ogólną zasadę rozdzielenia przychodów i kosztów powstałych przed i po dniu połączenia. Kiedy w wyniku połączenia powstaje nowa spółka, to począwszy od dnia połączenia, przychody i koszty wypracowane przez obie spółki prezentowane są wspólnie w rachunku zysków i strat nowo powstałej spółki. Kiedy jednak nowa spółka nie powstaje, a zamiast tego jedna ze spółek przejmuje drugą, wtedy po dniu połączenia rachunek zysków i strat obejmuje przychody i koszty wypracowane przez spółkę przejmującą do czasu rozpoczęcia roku obrotowego (w tej kwestii występuje ciągłość) oraz przychody i koszty, które pochodzą ze spółki przejętej i powstały po dniu połączenia. Inaczej jednak unormowana jest sytuacja, w której doszło do połączenia spółek już wcześniej powiązanych. Należy wtedy ustalić, jaki procent udziałów spółki przejmowanej należał do spółki przejmującej przed dniem połączenia. Wielkość ta stanowi jednocześnie, nad jaką częścią aktywów netto spółki przejmowanej sprawowała kontrolę spółka przejmująca. Udział ten powinien zostać uwzględniony przy ustalaniu wysokości odpowiednich pozycji kapitałów własnych spółki nowo powstałej lub przejmującej. Powinien on zostać zwiększony lub uszczuplony o odpisy wartości firmy albo ujemnej wartości firmy. Odpisy powinny zostać dokonane za okres pomiędzy dniem powstania powiązań między spółkami a ich połączeniem.

Zakończenie

Analizując powyższe rozważania można znaleźć uzasadnienie, dla którego w ostatnim czasie tak wiele międzynarodowych korporacji decyduje się na zawiązanie konsolidacji z inną spółką kapitałową należącą do Unii Europejskiej. Mimo wielu barier i niedociągnięć, które zaistniały przy wdrażaniu dyrektywy 2005/56/WE z 26 października 2005 r. w sprawie transgranicznego łączenia się spółek kapitałowych (Dz. Urz. UE L nr 310, w poszczególnych krajach członkowskich, wciąż jest to najlepsza opcja do poszerzania obszaru możliwości, mając na uwadze korzyści ekonomiczne i dalsze maksymalizowanie zysku przedsiębiorstwa.

Dalsze kierunki badań będą polegać na analizie, jak zmiany regulacji sporządzania sprawozdania finansowego łączących się spółek wpływa na liczbę zawiązywanych się połączeń transgranicznych.

Bibliografia

- Fliszkiewicz F., *Ochrona wierzycieli łączących się spółek kapitałowych*, Rozprawa doktorska, Wydział Prawa i Administracji Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź 2015.
- Pylita W., *Kodeks spółek handlowych. Komentarz*, C.H. Beck, Warszawa 2008.
- Strzępki J., *Kodeks spółek handlowych. Komentarz*, C.H. Beck, Warszawa 2013.
- Napierała J., *Prawo handlowe*, Wolters Kluwer, Kraków 2002.
- Przewrocki A., *Łączenie się spółek kapitałowych*, Zakamycze, Kraków 1996.
- Kiziukiewicz T., *Ustawa o rachunkowości: komentarz*, LexisNexis, Warszawa 2014.